

Türkiye’de Kolalı Gazoz İçeceklerindeki Vergi İle Sigara ve Tütün Ürünlerindeki Verginin Karşılaştırılmasına Yönelik Ampirik Bir Çalışma

An Empirical Study on the Comparison of the Tax on Cola Soft Drinks and the Tax on Cigarette and Tobacco Products in Turkey

Alparslan UĞUR* Arzu KIZILKAYA**

Makale Geliş Tarihi / Received : 26.02.2022
Makale Kabul Tarihi / Accepted : 05.04.2022

ÖZET

Devletin en önemli vergi gelirlerinden birisi Özel Tüketim Vergisi’dir (ÖTV). Özellikle sigara, alkol ve kolalı gazoz¹ gibi erdemsiz malların tüketimini caydırmak amacıyla ÖTV uygulanmaktadır. Erdemsiz ürünlere getirilen bu tip vergilere aynı zamanda günah vergileri de denilmektedir. Toplum sağlığına zararlı olan sigara ve tütün ürünlerinden yüksek oranlarda ÖTV alınmaktadır. Kolalı gazoz içeceklerinden alınan vergi, sigaradan alınan vergi kadar tüketimi caydırmada başarılı değildir.

Kolalı gazoz içeceklerinin daha az vergilendirilmesiyle alakalı yaptığımız çalışmamızda, kolalı gazoz içecekleri ile sigara ve tütün ürünleri üzerinden alınan vergiler karşılaştırmalı olarak ele alınmış, likert ölçekli anket tekniği kullanılarak inceleme yapılmıştır. Çalışmada, kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar fazla tüketildiği ve sigara ve tütün ürünleri kadar zarar verici olduğu görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda, sigara ve tütün ürünleri kadar kolalı gazoz içeceklerinin de daha yüksek vergilendirilmesi ve sigara ve tütün ürünleri gibi kolalı gazoz içeceklerinin de belirli bir yaş grubunun altına satışının yasaklanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kavramlar: *Kamu Gelirleri, Sigara ve Tütün Vergileri, Kolalı Gazoz İçecekleri Vergileri.*

ABSTRACT

One of the most important tax revenues of the state is the Special Consumption Tax (SCT). Special Consumption Tax is applied in order to deter consumption demerit goods such as especially cigarette, alcohol and cola soft drinks. Such taxes imposed on demerit goods are also called sin taxes. High rates of SCT are levied on cigarettes and tobacco products that are harmful to public health. The tax on cola soft drinks are not as successful in deterring consumption as the tax on cigarettes.

In our study on related to less taxation of cola soft drinks, the taxes which are levied on cola soft drinks and cigarette and tobacco products were handled comparatively and analyzed using the Likert-scale survey technique. In the study, it has been seen that cola soft drinks were consumed as much as cigarettes and tobacco products and were as harmful as cigarettes and tobacco products. As a result of the analysis, it has been concluded that cola soft drinks should be taxed higher as well as cigarettes and tobacco products and the sale of cola soft drinks such as cigarettes and tobacco products should be prohibited to under a certain age group.

Keywords: *Public Revenues, Cigarette and Tobacco Taxes, Cola Soft Drinks Taxes.*

---

* Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, alparslanugur@hotmail.com, **ORCID NO:** 0000-0001-8881-1745.

** Doktorant, Kırıkkale Üniversitesi İİBF Maliye Bölümü, kizilkayaarzu3@gmail.com, **ORCID NO:** 000-0003-1122-6323.

¹ Kolalı gazoz ifadesi ÖTV III Sayılı Liste’ye uygun olarak kolalı içecekler için kullanılmıştır.

GİRİŞ

Paternalist devlet anlayışında, devlet bir baba gibi vatandaşları için neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar vermekte ve bu yönde idari ve mali tedbirler uygulamaktadır. Negatif dışsallık durumlarında bireyler üçüncü kişilere dışsal zararlar oluşturmaktadır. Bireyler kararlarında hata yaptıklarında, devlet paternalist politikalarla yanlış kararları düzeltmek amacıyla sigara, alkol, uyuşturucu vb. gibi ürünleri vergilemek, lisanslamak ve yasaklamak gibi farklı şekillerde müdahalelerde bulunmaktadır (Grand, 2018: 281-282).

Sigara, alkol, şeker ve hatta çalışma kapsamında incelenen kolalı gazozlar zararlı olmasına rağmen bireylerin tüketmeye devam ettiği erdemsiz mallardır. Erdemsiz malların tüketimini kısmak ve toplum sağlığını korumak amacıyla ülkelerde pigoviyen vergiler uygulanmaktadır. Toplum sağlığının ve refahının korunması için faydasız ve maliyetli olan erdemsiz malların vergilendirilmesi, hem toplum için hem de toplumun tüm ihtiyaçlarını en verimli bir şekilde karşılamakla yükümlü olan devlet için önemli bir konudur. Devletin paternalist bir yaklaşımla vatandaşlarının sağlığı için erdemsiz mallara yüksek vergiler uygulaması genel kabul gören bir yaklaşımdır.

Türkiye’de ÖTV, 4760 Sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanunu’na göre dört liste halinde belirtilen mallar üzerinden uygulanmaktadır. Kanununun III sayılı listesinde A ve B cetvelleri söz konusudur. A cetveli; meyva suları, sade gazozlar, kolalı gazozlar, alkolsüz içecekleri kapsarken, B cetveli; sigara ve tütün ürünlerini kapsamaktadır. Özel tüketim vergisiyle devlet; kaynak dağılımında etkinliğin sağlanmasını, gelir dağılımında adaletin sağlanmasını, gelir elde etmeyi, erdemsiz mallara olan aşırı talebi kısmayı, belirli mal ve hizmetlere yönelik aşırı talebi kontrol altında tutup talebin yönünü değiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu sayede talep fiyat esnekliği düşük ve gelir esnekliği yüksek olan ürünler vergilendirildiği için kaynak dağılımında etkinlik sağlanmaya çalışılır (Şen ve Sağbaşı, 2019: 88; Giray ve Zeren, 2020: 242).

Sigara ve tütün ürünleri üzerine konulan yüksek vergilerin amacı tüketimi azaltmaktır. Ülkemizde gerek alkol gerekse de sigara ve tütün ürünlerine yüksek oranlı ÖTV uygulanmaktadır. İnsan vücuduna çok sayıda zarar veren bu tür ürünlerde yüksek vergileme, farklı etkileri olsa da (kayıtdışı vb. gibi) tüketimi önemli düzeyde caydırmaktadır. İnsan vücuduna sigara ve tütün ürünleri kadar zarar veren kolalı gazoz ürünlerine de ÖTV uygulanmaktadır. Fakat temel sorun kolalı gazoz ürünlerinin sigara ve alkol kadar yüksek düzeyde vergilendirilmemesidir. Çalışmanın temel amacı kolalı gazoz ürünlerinin, sigara ve tütün ürünleri kadar yüksek oranda vergilendirilmesi gerektiğini açıklamaktır. Bu amaçla likert ölçekli anket çalışması yapılmış ve sonuçlar analiz edilmiştir.

1. SİGARA VE TÜTÜN ÜRÜNLERİ KADAR BİLİNMEYEN TEHLİKE: KOLALI GAZOZ İÇECEKLERİ

İnsan sağlığına ve çevreye zararlı şans oyunları ve kumar, alkol, tütün kullanımı ve sosyal açıdan uygun olmayan ve negatif dışsallık veren ürünlere getirilen vergilere günah vergileri denilmektedir (Sandalcı ve Sandalcı 2018: 2). Günah vergileri topluma zararlı olan malların tutarlarını yükseltmek amacıyla getirilen vergilerdir (Buyrukoğlu, vd., 2016:18). Geçmiş çok eski olmakla birlikte, Amerika’da sigara üzerinden ilk kez 1791 yılında ve viski üzerinden ilk kez 1794

yılında günah vergileri adıyla toplanan vergilerin (Taylor, 2010: 455), Türkiye'deki uygulama şekli ÖTV'dir. Sosyal faydası düşük, erdemsiz olarak nitelendirilen kolalı gazoz, sigara, alkol, tütün, şekerli içecekler gibi mallar üzerinden alınan ÖTV bu kapsamda düşünülebilir (Avcı ve Demirci, 2017:53). Türkiye'de yüksek oranlı uygulanan ÖTV, hazineye önemli bir gelir sağlama amacını da taşımaktadır.

Sigara ve tütün ürünlerinin zararlarıyla ilgili literatürde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Dünya Bankası verilerine göre sağlık bakım maliyetinin %6'sı ile %15'i arasında bir oran sigaradan kaynaklı maliyetlerden ileri gelmektedir. Yapılan çalışmalarda dünya üzerindeki bütün ülkeler her bir sigara paketine uygulanan vergileri %50 artırırlarsa, dünya ülkelerinde 49 milyon kişi daha az sigara içecek, 11 milyon kişi sigarayla ilgili daha nadir sebeplerle ölüm riski taşıyacaktı. Bireylerin yüksek vergilerle sigarayı bırakmaları durumunda koroner kalp riskleri yaklaşık yarı yarıya düşecek, 10 yıl geçtikten sonra ise akciğer kanseri riski %50 azalacaktır (Uğur ve Kömürçüler, 2015:339-330).

Kola ve türevlerinin de en az sigara kadar vücuda zararları söz konusudur. Yapılan çalışmalarda kolanın zararlarının düşünülenenden çok fazla olduğu ve sürekli içenlerin yaşam fonksiyonlarında önemli bozulmaların olduğu gözlenmektedir. Kola içilebilir özellikte olan içerisinde su, şeker, kafein ve diğer bileşenler ile izin verilen katkı maddelerinden oluşan karbondioksit ile gazlandırılmış bir içecek türüdür (Karalar ve Kiracı, 2007: 206). Küresel ölçekte her gün önemli miktarlarda satılan kolalı gazoz içecekleri, ülkemizde gazlı içecekler arasında yer alan erdemsiz mallar arasındadır.

Dünya genelinde hızla yayılan kolalı gazozların tüketimi barındırmış olduğu şeker oranı ile obeziteye neden olmaktadır. Bu içeceklerin artan tüketimi ile artan obezite oranları arasında ilişki söz konusudur (Pereira, 2006: 28). Kolalı gazozlar diğer şekerli içecekler gibi genel olarak; az beslenme değerine sahip, bağımlılık yapan, yaşam kalite ve ömrünü azaltan, tip 2 diyabet, metabolik sendrom gibi hastalıklara sebep olan, bol miktarda şeker içeren, genel olarak açlık hissini daha çok tetikleyen ve obeziteye yol açan ürünlerdir (Duckett ve Swerissen, 2016: 26).

Kola içeriğindeki yoğun asit mide mukozasına zarar vermekte ve bireylerin ilerleyen yaşlarında gastrit, ülser gibi rahatsızlıklar yaşamasına neden olmaktadır (Gökhan, 2013: 32-33). Kola gibi şekerli içecekler aynı zamanda kemik erimesine de neden olabilmektedir. Bu tür içecekleri çok sık tüketenlerde böbrek taşı ve kalp hastalıkları olma riski çok yüksektir. Diş hekimleri dişlerin erozyona uğramaması için kola gibi şekerli içeceklerin kesinlikle içilmemesini tavsiye etmektedir (Jacobson, 2005: 4-5). Kolada kullanılan şeker ve yapay tatlandırıcılar şekerli bir tat sağlamaktadır. 150 ml kolada 15.9 gr şeker bulunmaktadır. Alkol içermeyen meyve suyu ve enerji içeceklerinde $ph < 4$ iken, kolada $ph = 2.7$ düzeyindedir. Yüksek asit ve şeker dişlere önemli zararlar vermekte diş kayıplarına yol açmaktadır (Ignjatović, vd., 2012:148-149). Kola'da bulunan yüksek glikoz ve früktoz insülin direncini düşürmekte ve yüksek kan şekerine yol açmaktadır (Tóthová, vd., 2013:343). Sürekli kola içenler için bu durum daha büyük sorunlara neden olmakta ve böylece obezite ve şeker hastalığı riskini artırmaktadır. Kolada bulunan ve gıda koruyucusu olarak kullanılan benzoik asitin maddesi de toksik etkiye sahip bir maddedir (Özpinar, vd., 2014:13).

Kola içen bir kişide ilk 10 dakika içerisinde günlük dozun yaklaşık 100 katı olan 10 çay kaşığı şeker vücuda girmektedir. İlk 20 dakika içerisinde kan şekeri yükselmekte, pankreas aşırı derece insülin salgılamakta ve fazla olan kan şekeri karaciğerde yağ olarak kalmaktadır. İlk 40 dakika içerisinde kafeinin tamamı dolaşıma girdiğinden kan basıncı yükselmekte, karaciğerde daha çok şeker yapılarak kana karışmaktadır. İlk 45 dakika içerisinde beyinde depomin yapımı artmakta ve eroin etkisine benzer bir etki meydana gelerek mutluluk hissi oluşmaktadır. İlk 60 dakikada açlık hissi oluşmakta ve tekrar kola içme isteği söz konusu olmaktadır. Sonuçta karaciğer ve böbrek yağlanmaları söz konusu olmakta insülin direnci gelişmektedir (Karatay, 2021).

2015 yılında hayvanlar üzerinde yapılan bir çalışmada karamel boyasının; kansorejen bir madde olduğu belirtilmiştir. Karamel boyasının kanserojen olmasının nedeni üretimi sürecinde açığa çıkan 4-metilimidazol (4-MI) denilen bir maddeden dolayıdır. Bu madde buzlu çaylarda ve kola gibi gazlı içeceklerde renklendirme yapmak için kullanılmaktadır. Ürünün renklendirme dışında başkaca bir fonksiyonu yoktur. Çalışma sonucunda günlük 29 mikrogramdan daha yüksek (yaklaşık 1 kutu kola 140 mikrogram) 4-MI tüketiminin her 100.000 kişiden birinde kansere neden olabileceği açıklanmıştır. Buna göre günde 1 kutu kola içmek önemli riskler oluşturmaktadır (Özdoğan, 2021; Smith, vd., 2015:2-13).

Kolalı gazoz gibi şekerli içeceklerin içerisindeki ilave şeker obeziteye yol açıp fiziki hastalıkların yanı sıra kamusal ve bireysel maliyetlere neden olmaktadır. Hastane, ilaç, tedavi, beşeri sermaye ve sağlık araştırma giderleri gibi kamusal giderler ve aynı zamanda fiziki elverişsizliğin getirmiş olduğu işsizlik, ücret kaybı, kişisel sağlık harcamaları ve hepsinin bir sonucu olarak ortaya çıkan maliyetlerin ülke ekonomilerine önemli yansımaları olmaktadır (Rakıcı ve Yılmaz, 2021: 30).

2. TÜRKİYE'DE KOLALI GAZOZ İÇECEKLERİ İLE SİGARA VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNDEKİ VERGİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

Sigara ve tütün ürünleri ile kolalı gazoz ürünlerinin halk sağlığı açısından ciddi riskler oluşturması devletin bu yönde vergi politikaları geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır. Birçok ülke sigara ve tütün ürünlerine yüksek vergiler uygularken şekerli içecek olarak kolalı gazozları daha düşük düzeyde vergilendirmektedir. Kolalı gazozların şekerli bir içecek olarak daha yüksek vergilendirilmesiyle ürünün fiyatı önemli ölçüde artacak ve tüketimde azalma söz konusu olacak, şeker ve tatlandırıcı alımı ve böylelikle enerji alımı azalacak, psikolojik risk faktörleri düşecek, hastalık ve ölüm oranları ciddi şekilde azalacaktır (Wilson ve Hogan, 2017: 12; Rakıcı ve Yılmaz, 2021: 34).

Tablo 1: Özel Tüketim Vergisi III Sayılı Liste Vergi Oranları*

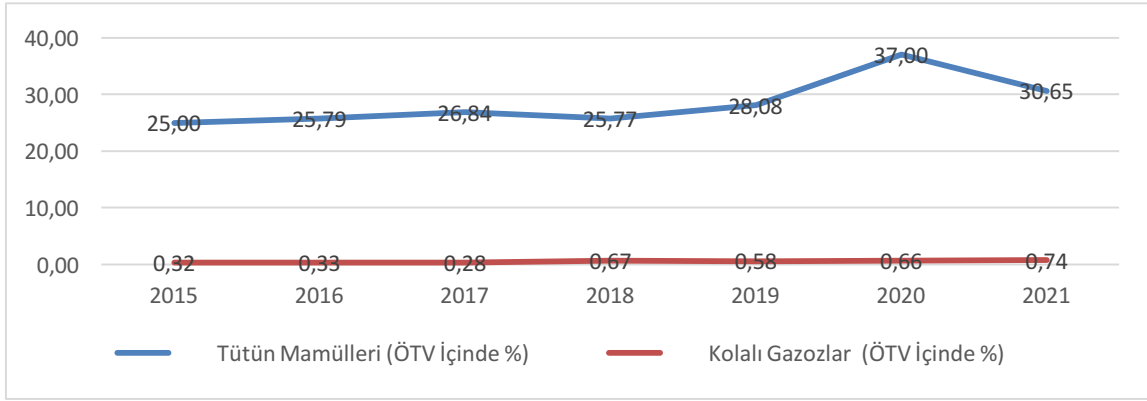
(A) CETVELİ				
Mal İsmi	Vergi Oranı (%)	Asgari Maktu Vergi (TL)		
Sular (mineral sular ve gazlı sular dahil) (ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler katılmış veya aromalandırılmış) ve alkolsüz diğer içecekler	10	-		
Meyve suları (üzüm sırası dahil) ve sebze suları (fermente edilmemiş ve alkol katılmamış), ilave şeker veya diğer tatlandırıcı maddeler katılmış olsun olmasın	10	-		
Meyvalı gazozlar	10	-		
Alkolsüz Biralalar	10	-		
Sade gazozlar	10	-		
Kolalı Gazozlar	35	-		
(B) CETVELİ				
Mal İsmi	Vergi Oranı (%)	Asgari Maktu Vergi Tutarı (TL)	Maktu Tutarı (TL)	Vergi
Uçları açık purolar	45	0,7110	0,9506	
Tütün içeren purolar	45	0,7110	0,9506	
Sigarillolar	45	0,7110	0,9506	
Tütün İçeren Sigaralar	63	0,7916	0,7865	

Kaynak: (GİB, 2022). *27.05.2022 yürürlük tarihli liste.

Tablo 1’de Türkiye’de Özel Tüketim Vergisinin (A) ve (B) cetvelinde yer alan mallar ve bu mallara ait vergi oranları gösterilmiştir. Meyve ve sebze sularında, mineral ve gazlı sularda, sade ve meyvalı gazozlarda ÖTV oranı %10’dur. Kolalı gazozlarda ÖTV oranı daha önceleri %25 olarak uygulanırken Cumhurbaşkanlığı kararıyla %25’ten %35’e yükseltilmiştir. Gerek meyve ve sebze sularında gerekse de kolalı gazozlarda asgari maktu söz konusu değildir. Kolalı gazozların satış fiyatına önce %35 ÖTV uygulanmakta daha sonra KDV uygulanarak fiyat belirlenmektedir.

Tütün içeren sigaralarda ise vergi oranı %63’tür. Perakende satış fiyatı üzerinden %63’lük vergi alındıktan sonra ayrıca 0,7865 TL’lik maktu vergi alınmaktadır. Paket satış fiyatına %63’lük vergi uygulandıktan sonra bulunan tutar asgari maktudan düşükse $(0,7916 \times 20 = 15.832 \text{ TL})^2$, asgari maktu tutarları dikkate alınmaktadır. Eğer %63’lük vergi uygulandıktan sonra bulunan tutar asgari maktu tutarından yüksekse vergi oranı uygulandıktan sonraki fiyat geçerlidir. Asgari maktu uygulamasının amacı sigara üreticilerinin fiyatları ne kadar düşürürlerse düşürsünler devletin paket başına alacağı minimum vergiyi sabitlemesindedir. Paket fiyatları düşse de devlet, her türlü paket başına en az $0,7916 \times 20 = 15,832 \text{ TL}$ asgari maktu vergi almaktadır. Paket satış fiyatı bulunduktan sonra paket başına 0,7865 TL’lik maktu vergi tutarları eklenmektedir. Nispi ve maktu vergiler eklendikten sonra %18’lik KDV uygulanmaktadır.

² Asgari maktu tutarı olan 0,7916 TL tek bir sigara için geçerlidir. Bir pakette 20 sigara olduğundan dolayı $20 \times 0,7916 = 15.832 \text{ TL}$ paket başına fiyat bulunur.

Şekil-1: Tütün Mamulleri ve Kolalı Gazozların ÖTV İçerisindeki Oranı (%)

Kaynak: (Hazine ve Maliye Bakanlığı, 2022).

Şekilde yıllar itibariyle kolalı gazoz ve tütün mamullerinden elde edilen gelirlerin ÖTV içerisindeki payları verilmiştir. Tütün mamullerinin ÖTV içerisindeki payı 2015 yılında %25 iken bu rakam 2019 yılında %28,08'e 2021 yılında ise %30,65'e yükselmiştir. Vergi gelirleri içerisinde çok önemli bir paya sahip olan ÖTV'nin, en önemli kalemlerinden biri tütün mamulleridir. Kolalı gazozların ÖTV içerisindeki payı çok sınırlıdır. Nitekim 2015 yılında kolalı gazozların ÖTV içerisindeki payı %0,32 iken bu rakam 2019 yılında %0,59'a, 2021 yılında ise %0,74'e yükselmiştir. İnsan sağlığına önemli zararlar veren kolalı gazozların daha fazla vergilendirilmesi, negatif dışsallıkların daha fazla içselleştirilmesini sağlarken aynı zamanda ÖTV gelirlerinde de kısmi artışlara yol açacaktır.

3. ŞEKERLİ İÇECEKLERİN ZARARLARI VE VERGİLENDİRİLMESİNE YÖNELİK YAPILMIŞ AMPİRİK ÇALIŞMALAR

Kolanın vergilendirilmesine yönelik çalışmalar çok sınırlıdır. Fakat kolalı içeceklerin de dahil olduğu şekerli içeceklerin zararları ve vergilendirilmesine yönelik yurt içi ve yurt dışında yapılmış çok sayıda ampirik çalışma vardır. Çalışmalarda, kolanın da dahil olduğu şekerli içeceklere yönelik vergilerin tüketim üzerinde belirgin bir etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gözener ve Sayılı (2015), çalışmasında Ankara ili merkez ilçelerini baz alarak tüketicilerin kolalı gazoz içecekleri ve gazlı içecekler tüketimlerini incelemiştir. Çalışmada 272 aileye anket uygulanmış ve çeşitli sorular sorulmuştur. Çalışma sonucunda, ailelerin kolalı gazoz ve gazlı içeceklerin sağlığa zararlı olduğunu kabul etmelerine rağmen bu içecekleri tüketmeye devam ettikleri ortaya çıkmıştır.

Karaçor, vd., (2018), çalışmasında çocuklarda obezite artışı ile gazlı-şekerli içecek tüketiminin ve kalorili yiyecek alışkanlıklarının televizyon reklamlarıyla nasıl değiştiği konusunu ele almış ve analiz yapmışlardır. Çalışmada Eskişehir ilinde iki ilkokulda (7-10) yaş arasında olan 45 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır. Anket sonucunda reklamların etkisi ile şekerli-gazlı ve sağlıksız içeceklerin, sağlıklı içeceklere oranla daha fazla tüketildiği ve obeziteye neden olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz ve Özel (2016), çalışmasında okul çağı çocuklarda şekerli içecek tüketimi ile obezite riski arasındaki ilişkiyi ele almış ve 6-10 yaş grubu 300 öğrenci üzerinde analiz yapmıştır. Öğrencilerin boy, vücut ağırlığı ve bel çevresi not alınmış, şekerli içecek tüketme sıklığı incelenmiş ve çocukların bir günde tükettiği şekerli içecek miktarları hesaplanmıştır. Çocukların %88,7'sinin günde bir defa, %11,3'ünün ise günde birden daha fazla şekerli içecek tükettiği ve beden kitle indeksi ile şekerli içecekler arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Şekerli içecekleri azaltılması ile çocukluk obezitesinin düşürüleceği sonucuna ulaşılmıştır.

Ceylan ve Turan (2008), çalışmasında ilköğretim okulunda 11-14 yaş arasındaki öğrencilerde beslenme alışkanlığına bağlı obezite sıklığı ve bunu etkileyen faktörleri analiz etmişlerdir. Ankete 375 öğrenci dahil edilmiştir. SPSS programı ile ki-kare, standart sapma ve yüzde ve ortalamalar ile analizler yapılmıştır. %48,3 kız, %51,7 erkek katılımcının obezite oranı %13,3 bulunmuştur. Bu oranın yüksek olmasının nedeni, şekerli-gazlı içecek tüketimi ve hazır yiyecek tüketiminin fazla olmasıdır.

Dahms (2017), çalışmasında Güney Afrika'da şekerli içecekler vergisini aynı vergi oranlarını uygulayan Finlandiya, Macaristan ve Birleşik Krallık ülkeleriyle karşılaştırmıştır. 4 ülke karşılaştırmasında Birleşik Krallıktan sonra ikinci en yüksek şekerli içecek vergisi yüzdesine sahip olan Güney Afrika ülkesidir. Güney Afrika'da vergi politikasının 4 ilkesi (adalet, belirlilik, uygunluk, iktisadilik) karşılanmadığı için şekerli içecekler için vergi uygulamalarında etkili sonuca ulaşamamıştır. Diğer üç ülkeye göre daha fazla şekerli içecek vergisi uygulanmasına rağmen tüketicilerin daha ucuz şekerli içecekler yöneldiği etkin vergi tahsilini zorlaştırmıştır.

Fletcher, v.d., (2010), çalışmalarında alkolsüz içecek vergilerinin çocuklar ve ergenlerin meşrubat tüketim ve kilo alımı üzerindeki etkisini; 1989-2006 yılı arasında uygulanan meşrubat vergileri ve satışı ile beslenmeye yönelik yapılan bir anket çalışmasından yararlanarak ele almışlardır. Meşrubat vergilerinin insanların daha az kalori alımına neden olmasından dolayı gizli bir obezite vergisi olabileceği düşünülmüştür. Fakat çocuk ve ergenlerde meşrubattan alınan kalorinin diğer içeceklerden alınan kalori ile dengelendiği ve kiloda herhangi bir azalmanın olmadığı saptanmıştır. Bu kapsamda alınan vergi etkisiz bir obezite vergisi olacaktır.

Jou ve Techakehakij (2012), çalışmalarında obezitenin azaltılmasında şekerli içecek vergilerinin uluslararası uygulamalarını ele almış ve şekerli içecek vergisini uygulayan 19 ülkeyi nüfus, obezite yaygınlığı, meşrubat tüketim seviyeleri ve mevcut temel vergi oranları göz önünde bulundurarak karşılaştırmıştır. Şekerli içecek vergilerinin etkinliğinin ülkeler arasında farklı olduğu ve nüfus yoğunluğuna bağlı değiştiği, her ülke için farklı olmasının yanında farklı gruplar arasında bile şekerli içecek vergisinin farklı oranlarda uygulanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre şekerli içecek vergilerinin obezite yaygınlığı olan bölgelerde daha etkin olduğu vurgulanmıştır.

Stacey, v.d., (2017), çalışmalarında Güney Afrika'daki şekerli içeceklerin neden olduğu hastalıklar ve bu hastalıklara bağlı oluşan kamu sağlık harcamalarını ele almış, şekerli içecek vergilerinin, tüketimden kaynaklı zararları azaltmada etkili olacağını ifade etmişlerdir. Hane halkı harcamaları ve talep esneklikleri üzerinden analiz yapılmış şekerli içecek, çay ve kahve, meyve suyu, karbonatlı alkolsüz içecek, konsantre, süt ve şekerli içecek olmak üzere altı kategori de şeker tüketimi ele alınmıştır. Sonuçlara göre en çok tüketim miktarının şekerli içecekler grubuna ait olduğu, en çok harcamanın bu ürünlere yapıldığı ve bu durumun da sağlık harcamalarını artırdığı

vurgulanmıştır. Caydırıcı bir şekerli içecek vergisi uygulanmasının halk sağlığı üzerinde olumlu bir etki oluşturacağı ifade edilmiştir.

Sharma, vd. (2014), çalışmalarında şekerle içeceklerin vergilendirilmesinin farklı gelir gruplarındaki etkilerini ele almıştır. Çalışmada şekerli içecek vergilerinin, tüketim ve vücut ağırlığı ile düşük, orta, ve yüksek gelir gruplarında vergi yüküne etkisi analiz edilmiştir. 52 haftada 1390 hane halkı üzerinde analiz yapılmış ve 10 kategoride içecekler değerlendirilmiştir. Vergi hem değer hem de miktar olarak hesaplanmış, vergi sonucunda şekerli içeceklerin tüketiminde bir azalma olduğu sonucuna varılmış ve düşük gelir gruplarının daha fazla kilo kaybedecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Caro ve vd., (2018), çalışmalarında, Şili hükümetinin yüksek düzeyde şeker içeren sanayileşmiş içeceklerden alınan vergi oranını %13'den %18'e çıkarmasının ve düşük veya şekersiz sanayileşmiş içeceklerdeki vergi oranlarını ise %13 'den %10'a düşürmesinin ev içi içecek alımları ve kalori düzeylerindeki etkisini incelemişlerdir. Hanelerde kişi başına yüksek şekerli içeceklerde aylık satın almaların hacimce %3,4, kalori olarak ise %4,0 azaldığı ifade edilmiştir. Yüksek gelirli grupların, şekersiz veya az şekerli içecek satın alma hacminin %10,7 arttığı gözlemlenmiştir. Fiyatlar ve içecek alımları üzerindeki daha büyük etkilerin gözlemlenebilmesi için vergi oranlarında daha büyük değişimlere ihtiyaç duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alvarado ve vd., (2019), çalışmalarında 2015 yılında Barbados Hükümeti'nin şekerli içecekler üzerine koymuş olduğu verginin, şekerli içecek alımlarındaki etkisini analiz etmişlerdir. Buna göre şekerli içecek ürünlerinde, vergisiz ürünlere göre satın almaların haftalık %4,3 düştüğü, şekersiz içecek satışlarının ise haftalık %5,2 arttığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak şekerli içecekler üzerine uygulanan verginin tüketici davranışlarını değiştirdiği ve şekersiz içecek veya daha ucuz şekerli içecekler üzerine yönelimin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bordonada v.d., (2019), çalışmalarında Katalonya'nın yoksul mahallelerinde şekerle tatlandırılmış içecek vergilerinin tüketime etkisini değerlendirmişlerdir. Barselona ve Madrid de bulunan 12-40 yaş arasındaki düşük gelirli 1929 kişinin vergi öncesi ve vergi sonrası tüketim eğilimleri, anket yardımı ile regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Barselona'da vergilendirilmiş içecek tüketiminin Madrid ile karşılaştırıldığında %39 azaldığı, vergilendirilmemiş içecek tüketiminin ise değişmediği gözlemlenmiştir. Katalonya'da tüketim vergisinin şekerli içecek tüketimi üzerinde bir yılda azalmaya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cawley, v.d., (2020), çalışmalarında, ABD'nin dört büyük şehrinde (Philadelphia, San Francisco, Seattle ve Oakland) şekerle tatlandırılmış içecek vergilerinin satın alma üzerindeki etkisi ve birey davranışlarını ele almıştır. Vergi oranlarına bağlı olarak fatura üzerindeki artış ve azalışların genel olarak şekerli içeceklerin vergi artış ve azalışına bağlı olarak değiştiği yani vergilerin alıcıların satın alma davranışlarını etkilediği görülmüştür. Buna göre vergi oranlarındaki 1 sentlik artış, kişilerin aylık içecek tüketimini %12,2 azaltmaktadır. Bu durum insanların günlük tüketimlerinde 5 kalori azalmaya neden olmaktadır.

4. ARAŞTIRMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Bu araştırmada, kolalı gazoz içecekleri üzerine uygulanan vergiler ile sigara ve tütün ürünlerinden alınan vergiler karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Çalışmamızda, kolalı gazoz içeceklerinin, sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı olduğunu ve sigara ve tütün ürünleri kadar vergilendirilmesi gerektiğini analiz etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla, değerlendirme yapılırken

internet (online) üzerinden 210 tüketiciye yönelik anket yapılmıştır. Ankette 5 demografik, 15 tane likert ölçekli soru olmak üzere toplamda 20 soru sorulmuştur. Anket sonuçları sonucunda elde edilen verilerde basit regresyon yöntemi kullanılmış ayrıca çapraz tablo analizi ve kare analizi yapılmıştır. Sonuçlar, frekans dağılım tabloları ve histogram grafikleri göz önünde bulundurularak tablolar halinde değerlendirilmiştir.

5. ARAŞTIRMADAN ELDE EDİLEN DEMOGRAFİK BULGULAR VE GÜVENİLİRLİK ANALİZİ

Çalışmada kullanılan çeşitli demografik değişkenlerin frekans dağılımları ve kullanılan ölçeğin güvenilirlik analizine ilişkin test sonuçları aşağıda yer almaktadır. Demografik sorular genel olarak cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş aralığı, meslek grupları ve gelir aralığı dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Tablo-2: Demografik Soruların Frekans Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%	Kümülatif %
Erkek	106	50,5	50,5
Kadın	104	49,5	100,0
Toplam	210	100,0	
Yaş Grupları			
0-20	25	11,9	11,9
20-40	82	39,0	51,0
40-60	74	35,2	86,2
60 ve üstü	29	13,8	100,0
Toplam	210	100,0	
Eğitim Düzeyi			
İlkokul	24	11,4	11,4
Lise	41	19,5	31,0
Ön lisans	53	25,2	56,2
Lisans	63	30,0	86,2
Lisansüstü	29	13,8	100,0
Toplam	210	100,0	
Meslek Sektörü			
Eğitim	40	19,0	19,0
Sağlık	49	23,3	42,4
Ticaret	49	23,3	65,7
Diğer	72	34,3	100,0
Toplam	210	100,0	
Gelir Dağılım Aralığı			
0-3.000	56	26,7	26,7
3.000-5.000	73	34,8	61,4
5.000-10.000	59	28,1	89,5
10.000-20.000	16	7,6	97,1
20.000 ve üstü	6	2,9	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 2’de ankette sorulan demografik soruların (yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek ve gelir dağılımı) frekans dağılımları gösterilmiştir.

Tablo-3: Verginin Ne Anlama Geldiğini Tam Olarak Bildiğimi Düşünüyorum* Dağılımı

Verginin ne anlama geldiğini tam olarak bildiğimi düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	5	2,4	2,4
Katılmıyorum	6	2,9	5,2
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	16	7,6	12,9
Katılıyorum	151	71,9	84,8
Kesinlikle Katılıyorum	32	15,2	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 3’ te verginin ne anlama geldiğini tam olarak bildiğimi düşünme konusunda likert ölçekli sorularla analiz yapılmış, katılımcıların %71,9’u (n:151) “Katılıyorum” yanıtını vermiş ve en yüksek kesimi oluşturmuştur.

Tablo-4: Bir Mükellef Olarak Ödediğim Vergilerin Tamamını Bildiğimi Düşünüyorum* Dağılımı

Bir Mükellef Olarak Ödediğim Vergilerin Tamamını Bildiğimi Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	9	4,3	4,3
Katılmıyorum	42	20,0	24,3
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	88	41,9	66,2
Katılıyorum	53	25,2	91,4
Kesinlikle Katılıyorum	18	8,6	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 4’te bir mükellef olarak ödediğim vergilerin tamamını bildiğimi düşünüyorum durumu için likert ölçekli sorularla analiz yapılmış, katılımcıların %41,9’u (n:88) “Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum” yanıtını vermiş ve en yüksek kesimi oluşturmuştur. Bu durumda tüketicilerin ödedikleri vergiyi tam olarak bilme konusunda kararsız kaldıkları ve yeterince bilinçli olmadıkları görülmüştür.

Tablo-5: Sigara ve Tütün Ürünlerinin Zorunlu Bir İhtiyaç Olduğunu Düşünüyorum *Dağılımı

Sigara ve Tütün Ürünlerinin Zorunlu Bir İhtiyaç Olduğunu Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	46	21,9	21,9
Katılmıyorum	90	42,9	64,8
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	33	15,7	80,5
Katılıyorum	34	16,2	96,7
Kesinlikle Katılıyorum	7	3,3	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 5’te sigara ve tütün ürünlerinin zorunlu bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum konusunda likert ölçekli sorularla analiz yapılmış, katılımcıların %42,9’u (n:90) “Katılmıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Sigara ve tütün ürünlerinin tüketiciler tarafından zorunlu bir ihtiyaç olarak görülmediği ifade edilmiştir.

Tablo-6: Kolalı Gazoz İçeceklerinin Zorunlu Bir İhtiyaç Olduğunu Düşünüyorum *Dağılımı

Kolalı Gazoz İçeceklerinin Zorunlu Bir İhtiyaç Olduğunu Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	38	18,1	18,1
Katılmıyorum	57	27,1	45,2
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	37	17,6	62,9
Katılıyorum	69	32,9	95,7
Kesinlikle Katılıyorum	9	4,3	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 6’da kolalı gazoz içeceklerinin zorunlu bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum konusu üzerine likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %32,9’u (n:69) “Katılıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Genel olarak ankete katılan tüketicilerin kolalı gazozları zorunlu bir ihtiyaç kabul ettikleri görülmektedir. Bir önceki tablo ile (tablo 5) karşılaştırdığımızda sigara ve tütün ürünleri zorunlu bir ihtiyaç olarak görülmezken, kolalı gazoz içeceklerinin zorunlu bir ihtiyaç olarak görüldüğü ortaya çıkmıştır.

Tablo-7: Sağlığa Zararlı Ürünlerin Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum *Dağılımı

Sağlığa Zararlı Ürünlerin Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	5	2,4	2,4
Katılmıyorum	8	3,8	6,2
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	15	7,1	13,3
Katılıyorum	124	59,0	72,4
Kesinlikle Katılıyorum	58	27,6	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 7’de sağlığa zararlı ürünlerin vergilendirilmesi gerektiğini düşünme konusu üzerine likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %59,0’u (n:124) “Katılıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Ankete katılan tüm tüketicilerin yarısından fazlasının sağlığa zararlı ürünlerin vergilendirilmesi gerektiğini düşündüğü görülmektedir.

Tablo-8: Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sağlığa Zararlı Olduğunu Düşünüyorum *Dağılımı

Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sağlığa Zararlı Olduğunu Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1,0	1,0
Katılmıyorum	2	1,0	1,9
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	11	5,2	7,1
Katılıyorum	138	65,7	72,9
Kesinlikle Katılıyorum	57	27,1	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 8’de kolalı gazozların sağlığa zararlı olduğunu düşünme konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %65,7’si (n:138) “Katılıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Kolalı gazoz içeceklerinin sağlığa zararlı olduğunun genel olarak düşünülmesine rağmen tablo 6’da kolalı gazozların zorunlu bir ihtiyaç olarak düşünüldüğü de görülmektedir. Bu

durumda tüketicilerin kolalı gazozları sağlığa zararlı olmasına rağmen zorunlu bir ihtiyaç olarak tükettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Tablo-9: Sigara ve Tütün Ürünlerinin Sağlığa Zararlı Olduğunu Düşünüyorum *Dağılımı

Sigara ve Tütün Ürünlerinin Sağlığa Zararlı Olduğunu Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,5	0,5
Katılmıyorum	2	1,0	1,4
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	3	1,4	2,9
Katılıyorum	131	62,4	65,2
Kesinlikle Katılıyorum	73	34,8	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 9’da sigara ve tütün ürünlerinin sağlığa zararlı olduğunu düşünüyorum konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %62,4’ü (n:131) “Katılıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Sigara ve tütün ürünlerinin sağlığa zararlı olduğu konusunun, zorunlu bir ihtiyaç olmadığı (tablo 5) konusu ile doğru orantılı olduğu görülmüştür.

Tablo-10: Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünlerinden Daha Fazla Tüketildiğini Düşünüyorum *Dağılımı

Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünlerinden Daha Fazla Tüketildiğini Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	0	0	0
Katılmıyorum	5	2,4	2,4
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	26	12,4	14,8
Katılıyorum	113	53,8	68,6
Kesinlikle Katılıyorum	66	31,4	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 10’da kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünlerinden daha fazla tüketildiğini düşünüyorum konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %53,8’i (n:113) “Katılıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünlerinden daha fazla tüketildiği, ankete katılan tüketicilerin yarısından fazlası tarafından kabul edilmektedir.

Tablo-11: Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünleri Kadar Zararlı Olduğunu Düşünüyorum *Dağılımı

Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünleri Kadar Zararlı Olduğunu Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	2	1,0	1,0
Katılmıyorum	10	4,8	5,7
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	25	11,9	17,6
Katılıyorum	119	56,7	74,3
Kesinlikle Katılıyorum	54	25,7	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 11’de kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı olduğunu düşünüyorum konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %56,7’si (n:119) “Katılıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Ankete katılan katılımcıların yarısından fazlasının kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı olduğunu düşündüğü sonucuna ulaşılmıştır. Kolalı gazozların sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı olduğu bilinmesine rağmen bir önceki tablo da (tablo 10) kolalı gazozların sigara ve tütün ürünlerinden daha fazla tüketildiği görülmüştür. Bu durumda zararlı olan bu içeceklerin fazla tüketiminin bir önlem veya mali tedbirle daha düşük bir düzeye indirilmesi gerekliliğinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo-12: Reklam ve Görsellerin Kolalı Gazoz İçeceklerinin Tüketimini Artırdığını Düşünüyorum * Dağılımı

Reklam ve İçeceklerinin Düşünüyorum	Görsellerin Tüketimini Artırdığını	Kolalı Gazoz Artırdığını	Frekans	%	Kümülatif %
	Kesinlikle Katılmıyorum		6	2,9	2,9
	Katılmıyorum		6	2,9	5,7
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum		33	15,7	21,4
	Katılmıyorum		87	41,4	62,9
	Kesinlikle Katılıyorum		78	37,1	100,0
	Toplam		210	100,0	

Tablo 12’de reklam ve görsellerin kolalı gazoz içeceklerinin tüketimini artırdığını düşünüyorum konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %41,4’ü (n:87) “Katılıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Katılımcıların, %37,1’lik (n:78) oranla reklam ve görsellerin kolalı gazoz içeceklerinin tüketimini artırdığı yönünde “Kesinlikle Katılıyorum” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu durumda toplum sağlığına zararlı olan bu içeceklerin tüketimini artırmaya yönelik teşvik edici dış etmenlerin (reklam ve görseller gibi) ortadan kaldırılması gerektiği söylenebilir.

Tablo-13: Kolalı Gazoz İçeceklerinin Yüksek Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum *Dağılımı

Kolalı Gazoz İçeceklerinin Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum	Yüksek	Frekans	%	Kümülatif %
	Kesinlikle Katılmıyorum	7	3,3	3,3
	Katılmıyorum	19	9,0	12,4
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum	27	12,9	25,2
	Katılmıyorum	130	61,9	87,1
	Kesinlikle Katılıyorum	27	12,9	100,0
	Toplam	210	100,0	

Tablo 13’te kolalı gazoz içeceklerinin yüksek vergilendirilmesi gerektiğini düşünme konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %61,9’u (n:130) “Katılıyorum” yanıtını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Analiz sonucuna bakıldığında, bağımlılık veya başka sebeplerden kaynaklı her ne kadar kolalı gazoz içecekleri zorunlu bir ihtiyaç olarak düşünülse (tablo

6) veya sigara ve tütün ürünlerinden daha fazla tüketildiği ifade edilmiş olsa da (tablo 10) aslında kolalı gazozların sağlığa zararlı olduğu ve yüksek vergilendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo-14: Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünleri Kadar Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum *Dağılımı

Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünleri Kadar Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	3	1,4	1,4
Katılmıyorum	17	8,1	9,5
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	43	20,5	30,0
Katılıyorum	121	57,6	87,6
Kesinlikle Katılıyorum	26	12,4	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 14’te kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar vergilendirilmesi gerektiğini düşünme konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %57,6’sı (n:121) “Katılıyorum” cevabını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Katılımcıların kolalı gazoz içeceklerinin, sigara ve tütün ürünleri kadar vergilendirilmesi gerektiğini düşündükleri ve kolalı gazozları erdemsiz bir mal olarak kabul ettikleri görülmektedir.

Tablo-15: Kolalı Gazoz İçeceklerindeki Yüksek Vergilerin Tüketimi Azaltacağını Düşünüyorum *Dağılımı

Kolalı Gazoz İçeceklerindeki Yüksek Vergilerin Tüketimi Azaltacağını Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	7	3,3	3,3
Katılmıyorum	24	11,4	14,8
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	42	20,0	34,8
Katılıyorum	118	56,2	91,0
Kesinlikle Katılıyorum	19	9,0	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 15’te kolalı gazoz içeceklerindeki yüksek vergilerin tüketimi azaltacağını düşünüyorum konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %56,2’si (n:118) “Katılıyorum” cevabını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Katılımcılar, kolalı gazoz içeceklerindeki yüksek vergilerin tüketimi azaltacağını, bu şekilde negatif dışsallığa sahip olan bu içeceklere karşı bir mali tedbir alınmasının faydalı olabileceğini öngörmüşlerdir.

Tablo-16: Sigara ve Tütün Ürünlerindeki Yüksek Vergilerin Tüketimi Azaltacağını Düşünüyorum *Dağılımı

Sigara ve Tütün Ürünlerindeki Yüksek Vergilerin Tüketimi Azaltacağını Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	28	13,3	13,3
Katılmıyorum	45	21,4	34,8
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	42	20,0	54,8
Katılıyorum	81	38,6	93,3
Kesinlikle Katılıyorum	14	6,7	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 16’da sigara ve tütün ürünlerindeki yüksek vergilerin tüketimi azaltacağını düşünüyorum konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %38,6’sı (n:81) “Katılıyorum” cevabını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Buna rağmen katılmayan veya kararsız kalan tüketicilerin de cevaplarının yakın olduğu görülmektedir. Bu durumda sigara ve tütün ürünlerindeki yüksek vergilerin bağımlılıktan dolayı tüketimi azaltmada çok etkili olamayacağı da söylenebilir.

Tablo-17: On Yaş Altı Çocuklara Kolalı Gazoz Satışlarının Yasaklanması Gerektiğini Düşünüyorum * Dağılımı

On Yaş Altı Çocuklara Kolalı Gazoz Satışlarının Yasaklanması Gerektiğini Düşünüyorum	Frekans	%	Kümülatif %
Kesinlikle Katılmıyorum	5	2,4	2,4
Katılmıyorum	16	7,6	10,0
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	36	17,1	27,1
Katılıyorum	60	28,6	55,7
Kesinlikle Katılıyorum	93	44,3	100,0
Toplam	210	100,0	

Tablo 17’de on yaş altı çocuklara kolalı gazoz satışlarının yasaklanması gerektiğini düşünüyorum konusunda likert ölçekli analiz yapılmış, katılımcıların %44,3’ü (n:93) “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını vererek en yüksek kesimi oluşturmuştur. Yine %28,6’lık bir oranla katılımcıların (n:60) “Katılıyorum” cevabını verdikleri görülmüştür. Genel olarak on yaş altı çocuklara kolalı gazoz satışlarının sigara ve tütün ürünleri gibi yasaklanması gerektiği ve bir yaş sınırı uygulamasının faydalı olabileceği ön görülmüştür.

Tablo-18: Güvenilirlik Analizi (Cronbach Alpha Katsayısı)

Gözlem Sayısı = 210,0					
Ortalama:	Ortalama Minimum	Ortalama Maksimum	Aralık	Maximum/Minimum	
3,807	3,038	4,171	1,133		1,373
Analiz Edilen Madde Sayısı: 15					
Cronbach Alpha = 0,610			Standardize Edilmiş Alpha = 0,624		

Tablo 18, güvenilirlik (reliability) analiz sonuçlarını içermektedir. Demografik sorular analize dahil edilmemiştir ve anketin güvenilirliği için dikkate alınan *Cronbach alpha katsayısı* 0,610 olup, standardize edilmiş alpha katsayısı ise 0,624 'dür. Bu sonuçlara göre anketin sosyal bilimler için kabul edilir güvenilirlikte olduğunu ifade etmek mümkündür.

6. TÜRKİYE'DE KOLALI GAZOZ İÇECEKLERİNDEKİ VERGİ İLE SİGARA VE TÜTÜN ÜRÜNLERİNDEKİ VERGİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR

Ankete katılan 210 kişiye 20 tane soru yöneltilmiş, elde edilen verilerle çapraz tablo analizi yapılmış ve bulgular gruplandırılıp raporlanarak yorumlanmıştır. Her tablo için ayrı hipotezler kurulmuş, değişkenlerin istatistiksel anlamlılıkları Ki-kare testleriyle doğrulanmış ve elde edilen bulgular sonucunda red veya kabul edilen hipotezler belirtilmiştir.

Tablo-19: Cinsiyet Durumu * Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünleri Kadar Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum Crosstabulation

Cinsiyet Durumu		Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünleri Kadar Vergilendirilmesi Gerektiğini Düşünüyorum			
		Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum/ Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlik Katılıyorum
Erkek	Frekans	8	30	55	13
	%	40,0	69,8	45,5	50,0
Kadın	Frekans	12	13	66	13
	%	60,0	30,2	54,5	50,0
Toplam	Frekans	20	43	121	26
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 19'da cinsiyet durumu ile kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar vergilendirilmesi gerektiğini düşünme konusu arasında çapraz tablo analizi yapılmıştır. **H₀**: Cinsiyet durumu ile kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar vergilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. **H₁**: Cinsiyet durumu ile kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar vergilendirilmesi gerektiğini düşünüyorum durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezleri oluşturulmuştur. Pearson Chi-Square değerimiz (Sig.: 0,037), $p=0,037 < 0,05$ olduğu için anlamlı bir ilişki vardır ve dolayısıyla **H₀** hipotezi reddedilir. Tabloda (n:121) kişi "Katılıyorum" cevabını vermiş olup bunların %54,5'inin kadın katılımcıdan oluştuğu görülmektedir. Bu durumda kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar vergilendirilmesi gerektiğini düşünme konusunda "Kadın" katılımcıların daha duyarlı olduğu öngörülmüştür.

Tablo-20: Yaş Durumu* Kolalı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünleri Kadar Zararlı Olduğunu Düşünüyorum Crosstabulation

Yaş Durumu		Kolarlı Gazoz İçeceklerinin Sigara ve Tütün Ürünleri Kadar Zararlı Olduğunu Düşünüyorum			
		Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum/ Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
0-20	Frekans	2	7	10	6
	%	16,7	28,0	8,4	11,1
20-40	Frekans	9	10	46	17
	%	75,0	40,0	38,7	31,5
40-60	Frekans	0	6	46	22
	%	0,0	24,0	38,7	40,7
60-üstü	Frekans	1	2	17	9
	%	8,3	8,0	14,3	16,7
Toplam	Frekans	12	25	119	54
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 20’de yaş durumu ile kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı olduğunu düşünüyorum arasında çapraz tablo analizi yapılmıştır. **H0:** Yaş durumu ile kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı olduğunu düşünüyorum durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. **H1:** Yaş durumu ile kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı olduğunu düşünüyorum durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezleri oluşturulmuştur. Pearson Chi-Square değerimiz (Sig.: 0,026), $p=0,026<0.05$ olduğu için bu iki durum arasında anlamlı bir ilişki vardır ve dolayısıyla **H0** hipotezi reddedilir. Tablo 20’de (n:119) kişi “Katılıyorum” cevabını vermiş ve “20-40” ile “40-60” yaş arası katılımcıların kolalı gazoz içeceklerinin sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı olduğunu ifade ettiği görülmüştür.

Tablo-21: Kolalı Gazoz İçeceklerinin Zorunlu Bir İhtiyaç Olduğunu Düşünüyorum * On Yaş Altı Çocuklara Kolalı Gazoz Satışlarının Yasaklanması Gerektiğini Düşünüyorum Crosstabulation

		On Yaş Altı Çocuklara Kolalı Gazoz Satışlarının Yasaklanması Gerektiğini Düşünüyorum			
		Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum/ Kısmen Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Kesinlikle Katılmıyorum	Frekans	1	3	3	2
	%	4,8	8,3	5,0	2,2
Katılmıyorum	Frekans	7	17	28	17
	%	33,3	47,2	46,7	18,3
Kısmen Katılıyorum/Kısmen Katılmıyorum	Frekans	7	5	11	14
	%	33,3	13,9	18,3	15,1
Katılıyorum	Frekans	6	11	18	60
	%	28,6	30,6	30,0	64,5
Toplam	Frekans	21	36	60	93
	%	100,0	100,0	100,0	100,0

Tablo 21’de kolalı gazoz içeceklerinin zorunlu bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum ile on yaş altı çocuklara kolalı gazoz satışlarının yasaklanması gerektiğini düşünüyorum konusu arasında çapraz tablo analizi yapılmıştır. **H0:** Kolalı gazoz içeceklerinin zorunlu bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum ile on yaş altı çocuklara kolalı gazoz satışlarının yasaklanması gerektiğini düşünüyorum durumu arasında anlamlı bir ilişki yoktur. **H1:** Kolalı gazoz içeceklerinin zorunlu bir ihtiyaç olduğunu düşünüyorum ile on yaş altı çocuklara kolalı gazoz satışlarının yasaklanması gerektiğini düşünüyorum durumu arasında anlamlı bir ilişki vardır hipotezleri oluşturulmuştur. Pearson Chi-Square değerimiz (Sig.: 0,000), $p=0,000<0.05$ olduğu için anlamlı bir ilişki vardır ve dolayısıyla **H0** hipotezi reddedilir. Tabloda on yaş altı çocuklara kolalı gazoz içeceklerinin yasaklanması gerektiğine %64,5 oranla “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını veren katılımcılar, yine aynı oranda kolalı gazoz içeceklerinin zorunlu bir ihtiyaç olarak görüyorum sorusuna “Katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Sonuç olarak, kolalı gazoz içeceklerinin zorunlu bir ihtiyaç olduğunun düşünülmesine rağmen aynı katılımcılar tarafından bu içeceklerin yaş sınırlaması ile satışında bir kısıtlamanın olabileceği ifade edilmiştir.

SONUÇ

Son yıllarda birçok ülkede beslenme alışkanlıkları önemli ölçüde değişmiştir. Bireylerin sağlıksız beslenmesinin ve obezite rakamlarının artması devletlerin erdemsiz mallara karşı vergi başta olmak üzere yeni mali tedbirler uygulamasını zorunlu kılmaktadır. Günah vergileri olarak insanlara ve çevreye zararlı başta sigara ve tütün ürünleri, alkol, şekerli içeceklere yüksek vergi uygulanması bütün ülkelerde kabul gören bir mali politika uygulamasıdır. Kolalı gazozlar olarak ifade edilen kola ürünleri de bu kapsamda ele alınması gereken ürünlerdir.

Sigara ve tütün ürünlerinin zararları ve vergilendirilmesine yönelik literatürde çok sayıda çalışma yapılmasına karşılık erdemsiz mal kategorisinde yer alan kolalı gazozların tüketimi ve vergilendirilmesine yönelik çalışmalar çok kısıtlıdır. Sigara ve tütün ürünlerinin yanı sıra kolalı gazoz içecekleri de sigara ve tütün ürünleri kadar zararlı ve çok tüketilen ürünler arasındadır. Bu amaçla yaptığımız çalışmamızda; 210 katılımcıya anket uygulanmış, sigara ve tütün ürünlerinin sağlığa ciddi oranda zararlı olduğu, yüksek vergilendirilmesi ve mali tedbir alınmasına rağmen tüketimin artan oranda devam ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde kolalı gazoz içeceklerinin bilindiğinden daha çok tehlikeli olduğu ve toplum tarafından zorunlu bir ihtiyaç olarak düşünüldüğü sonucuna ulaşılmış ve genel olarak tüketicilerin bu içeceklerin sağlığa zararlı olduğunu kabul ettikleri öngörülmüştür. Ankete katılanlar kolalı gazoz ürünlerinin sigara ve tütün ürünleri kadar yüksek vergilendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Çalışmada, sigara ve tütün ürünlerinin satışındaki yaş sınırı kısıtlamasının kolalı gazoz içecekleri içinde uygulanmasının gerekliliği ankete katılanlarca onaylanmıştır.

Kolalı gazozların insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri bu konuda çeşitli önlemler alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu kapsamda belirtilen düzenlemelerin yapılması elzemdir:

- Kolalı gazoz ürünlerinin TV & radyo reklamlarının yasaklanması ya da ilgili reklamlara gece 10’dan sonra izin verilmesi,
- Kolalı gazoz üreticilerinin çocuk ve genç kulüplerine sponsor olmasının önlenmesi,

- Kolalı gazoz satışının 10 yaş altı çocuklara yasaklanması,
- Kolanın içerdiği şeker ve asit miktarının ürün ambalajlarında büyük puntolarla yazılması,
- Kolalı gazoz ürünlerine obez insan fotoğraflarının olduğu zorunlu resimler konulması,
- Kolalı gazozlardaki ÖTV oranının, tütün içeren sigaralarda olduğu gibi %35'ten %63'e yükseltilmesi. Üreticilerin fiyat düşürme politikalarına karşı maktu ya da asgari maktu tutarların getirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Alvarado, M., Unwin, N., Sharp, S. J., Hambleton, I., Murphy, M. M., Samuels, T. A., Suhrcke, M., Adams, J. (2019), "Assessing The Impact Of The Barbados Sugar-Sweetened Beverage Tax On Beverage Sales: An Observational Study", *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 16:13, s. 1-11.
- Avcı, O., Demirci, Z., (2017), "Türkiye'de Günah Vergisi Olarak ÖTV III Sayılı Listenin Değerlendirilmesi", *Maliye Araştırmaları I*, Editörler: Adnan Gerçek, Özhan Çetinkaya, Bursa: Ekin Yayınevi, s. 47-60.
- Bordonada, M. Á R., Escobar, C. F., Simón, L., Barbero, S. B., Padilla, J. (2019), "Impact Of An Excise Tax On The Consumption Of Sugar-Sweetened Beverages In Young People Living In Poorer Neighbourhoods Of Catalonia, Spain: A Difference In Differences Study," *BMC Public Health*, Volume:19, s. 1-11.
- Buyrukoğlu, S., Bozdoğan, D., Köktaş, A. (2016), "Paternalist Devlet Anlayışının Bir Gereği Olarak Günah Vergileri: Türkiye Örneği", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Temmuz, 9(3), s. 15-31.
- Caro, J. C., Corvalán, C., Reyes, M., Silva, A., Popkin, B., Taillie, L. S., (2018), "Chile's 2014 Sugarsweetened Beverage Tax And Changes In Prices And Purchases Of Sugar-Sweetened Beverages: An Observational Study In An Urban Environment," *PLoS Med* 15(7), s. 1-19.
- Cawley, J., Frisvold, D., and Jones, D., (2020), "The Impact of Sugar-Sweetened Beverage Taxes On Purchases: Evidence From Four City-Level Taxes in The United States", *Health Economics Research Article*, Volume: 29, Issue: 10, s. 1289-1306.
- Ceylan, S. S., Turan, T., (2008), "Bir İlköğretim Okulunda 11-14 Yaş Arasındaki Öğrencilerde Obesite Sıklığı Ve Etkileyen Etmenler", *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2008; 11: 4, s. 76-84.
- Dahms, J., (2017), "Evaluating The Effectiveness Of Sugar Tax To Combat South African's Sweet Tooth", *International Journal Of Economics And Finance Studies* Vol 9, No 2, s. 83-98.
- Duckett, S. and Swerissen, H., (2016), "A Sugary Drinks Tax: Recovering the Community Costs of Obesity" *Grattan Institute*, s. 2-76.

- Fletcher, J. M., Frisvold, D. E., Tefft, N., (2010), “The Effects Of Soft Drink Taxes On Child And Adolescent Consumption And Weight Outcomes”, *Journal of Public Economics*, 94, s. 967-974.
- GİB, (2022), “III Sayılı Liste”, <https://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/otv_oranlari_tum/03012022_III_sayili_liste.pdf>, (30.01.2022).
- Giray, F., Zeren, G., (2020), “Özel Tüketim Vergilerinde Vergi Gelir Esnekliği: Türkiye ve OECD Karşılaştırması,” *Journal of Life Economics*, Cilt. 4, Sayı: 3, s. 239-256.
- Gökhan, H., (2013), 100 Türk Şey. İstanbul: Kafekültür Yayıncılık.
- Gözener, B., ve Sayılı, M., (2015), “Ankara İli Merkez İlçede Bireylerin Gazlı İçecek Tüketimine İlişkin Bir Değerlendirme”, *Türk Tarım- Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*,3 (6), s. 453-458.
- Grand, J., (2018). “Future Imperfect: Behavioral Economics and Government Paternalism”, *Review of Behavioral Economics*, 2018, 5, s. 281-290.
- Hazine ve Maliye Bakanlığı, (2022), “Merkezi Yönetim Bütçe İstatistikleri”, <<https://muhasebat.hmb.gov.tr/merkezi-yonetim-butce-istatistikleri>>, (30.01.2022).
- Ignjatović Z., Stojšin, I., Brkanić, T., Lončar, J., (2012), “The Effect of Excessive Coca-Cola Consumption on the Development of Dental Erosions”, *Serbian Dental Journal*, vol. 59, No 3, s. 148-153.
- Jacobson, M. F., (2005), “Liquid Candy: How Soft drinks are Harming Americans' Health” *Center for Science in the Public Interest*, s: 1-35.
- Jou, J., Techakehakij, W., (2012), “International Application of Sugar-Sweetened Beverage (SSB) Taxation In Obesity Reduction: Factors That May Influence Policy Effectiveness In Country-Specific Contexts”, *Health Policy*, 107, s. 83-90.
- Karaçor, S., Tuncer, T., Bulduklu, Y., (2018), “Çocuklarda Obezite Artışı ile Yiyecek ve İçecek Reklamları Arasındaki İlişki”, *Pesa International Journal Of Social Studies*, Cilt:4, Sayı:1, s. 134-141.
- Karalar, R., ve Kiracı, H., (2007), “Marka Değeri Bileşeni Olarak Marka Bağımlılığı: Kolalı İçecekler Üzerine Bir Araştırma”, *Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:7, Sayı:2, s. 205-226.
- Karatay, C., (2021), “Kolanın Zararları! 60 Dakikada Vücuda Verdiği Zarar”, <<https://www.florence.com.tr/kolanin-60-dakikada-vucuda-verdigi-zararlar>>, (29.01.2022).
- Özdoğan, M., (2021), “Bir Kutu Kola Kanseri Riskini Artırabilir mi?”, <<https://www.drozdogan.com/bir-kutu-kola-kanser-riskini-artirabilir-mi/>>, (29.01.2021).
- Özpinar, N., Türkoğlu, Ş., Dağ, Ş., Özpinar, H., (2014), “Kola Özütünün Farklı Dozlarının Caenorhabditiselegans Bireylerinde Yaşam Süresi, Yumurtadan Çıkma Oranı ve Fiziksel Büyüme Üzerine Etkileri,” *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi (CFD)*, Cilt 35, No.1, s. 12-20.
- Pereira, M. A., (2006), “The Possible Role of Sugar-Sweetened Beverages in Obesity Etiology: A Review of the Evidence”, *International Journal of Obesity*, No: 30, s. 28–36.
- Rakıcı, C., ve Yılmaz, Tarık Z., (2021), “Obezite İle Mücadelede İlave Şekerli İçeceklerin Vergilendirilmesi”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl:11, Sayı:21, Haziran, s.25-45.

- Sandalcı, U., ve Sandalcı, İ., (2018), “Türkiye’de Günah Vergileri Kapsamında Özel Tüketim Vergisi Uygulaması ve Etkinliği”, *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:4, Sayı: 4, s. 1-14.
- Sharma, A., Hauck, K., Hollingsworth, B., Siciliani, L., (2014), “The Effects of Taxing Sugar-Sweetened Beverages across different Income Groups”, *Health Economics*, 23 (/9), s. 1159-1184.
- Smith, T., Wolfson, J.A., Jiao, D., Crupain, M. J., Rangan, U., Sapkota, A., Bleich, S. N., Nachman, K.E., (2015), “Caramel Color in Soft Drinks and Exposure to 4-Methylimidazole: A Quantitative Risk Assessment”, *PLOS ONE*, February 18, s. 1-13, <<https://journals.plos.org/plosone/article/file?id=10.1371/journal.pone.0118138&type=printable>>, (29.01.2022).
- Stacey, N., Tugendhaft, A., Hofman, K., (2017), “Sugary Beverage Taxation In South Africa: Household Expenditure, Demand System Elasticities, And Policy Implications”, *Preventive Medicine*, 105, s. 26-31.
- Şen, H., ve Sağbaş, İ., (2019), *Vergi Teorisi ve Politikası*, Ankara: Barış Arıkan Yayınları.
- Taylar, Y., (2010), “Vergi Teorisi Açısından Özel Tüketim Vergileri ve Türk Özel Tüketim Vergisi Uygulaması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (Özel Sayı), s. 435-467.
- Tóthová, L., Hodosy J., Mettenburg, K., Fábryová, H., Wagnerová, A., Bábicková, J., Okuliarová, M., Zeman, M., Celec, P., (2013), “No Harmful Effect of Different Coca-Cola Beverages After 6 Months Of intake on Rat Testes”, *Food and Chemical Toxicology* 62, s. 343-348.
- Uğur, A., ve Kömürcüler, E., (2015), “Türkiye’de Sigaranın Vergilendirilmesinin Etkinliği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt:20, Sayı:4, p. 327-346.
- Wilson, P., and Hogan, S., (2017), “Sugar Taxes: A Review of the Evidence”, <https://nzier.org.nz/publication/sugar-taxes-a-review-of-the-evidence> (29.11.2021).
- Yılmaz, K., Y., Özel, H., G., (2016), “Okul Çağı Çocuklarda Şekerli İçecek Tüketimi ile Obezite Riski Arasındaki İlişki, *Bes Diy Derg* 2016:44(1), s. 3-9.